Temadag d. 18.03.2017
Naturhistorisk Museum, Aarhus

Du danske, friske strand

Nina Larsen Saarnak: Kampen for frie kyster
Alle vil gerne bygge, bo, drive forretning eller holde ferie ved kysterne. Det mærkede man allerede tilbage i 30'erne, og siden da har natur- og planlovgivning udgjort en fast ramme om mulighederne for at bygge ved kysterne.
Gennem de sidste 5 år er presset steget, og særligt i landdistrikterne og blandt visse politikere, har der været et stort ønske om at omsætte noget af kystens "uudnyttede" økonomisk potentiale, og liberalisere planlovens regler.
På den baggrund indgik den daværende regering, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti en politisk aftale i juni 2016 om at lempe reglerne om strandbeskyttelse og planlov, for blandt andet derigennem at gøre det lettere at bygge langs kysterne. Siden da har forligsparterne diskuteret, hvordan aftalen konkret udmøntes i lovgivning. 2 lovforslag har været i høring, og forhandlingerne er i skrivende stund ikke afsluttet, og lovforslagene endnu ikke fremsat i Folketingssalen.
De folkelige protester har undervejs været mange. DN lancerede en kystkampagne imod lempelser af strandbeskyttelsen og fik 130.000 underskrifter. Modstanden viste sig også tydeligt, da et bål-event mod lempelserne fik ca. 25.000 danskere til at tænde bål langs kysterne og bære fakler, en råkold aften i slutningen af januar 2016.
I oplægget fortælles historien om de sidste 5 års kamp for de frie kyster set fra DN's synsvinkel.

Ane Kirstine Brunbjerg: De danske klitter – hvilken rolle spiller naturlig dynamik?
Klitter udgør, i kraft af deres karakteristiske mosaik af forskellige successionsstadier, vigtige leve- og ynglesteder for en bred vifte af arter. Danmark siges at have nogle af de bedst bevarede klitsystemer i Europa. Ikke desto mindre, er den naturlige dynamik i klitterne aftaget i løbet af de sidste 100 år med konsekvenser for bl.a. sjældne arter, som er knyttet til lysåben natur. Ud fra den viden vi har fået ved at undersøge og efterprøve effekten af forstyrrelse i nordjyske klitområder, kan vi konkludere, at disse – og sikkert mange andre af landets klitområder – med fordel kan forvaltes, så den naturlige dynamik igen kommer i fokus. Som i mange andre habitattyper medvirker forstyrrelsen til at skabe økologisk variation og et øget antal af levesteder for arter. Den bedste effekt af forstyrrelse fås ved at efterligne naturlige forstyrrelser som græsning, erosion, brand, sandflugt og hydrologisk dynamik og optimalt set bør man i forvaltningsøjemed kombinere de forskellige typer af forstyrrelse.

Ole Knudsen: Klitforvaltning hos Naturstyrelsen Blåvandshuk
Hos Naturstyrelsen Blåvandshuk har vi en række væsentlige trusler mod klitnaturen. Det drejer sig bl.a. om dels manglende dynamik, behovet for klitdæmpning og tilgroning med træer og buske f.eks. rynket rose, tilgroning med græsser og mosset stjerne-bredribbe. I indlægget vil jeg med en række eksempler gøre rede for vor aktive indsats for at dæmme op for disse trusler. På klitarealer, der er under tilgroning med træer og buske, foretager vi rydning og flisning eller afbrænding af vedbiomassen og iværksætter græsning for at holde opvæksten nede. For rynket roses vedkommende forsøger vi os med nedgravning og fræsning med en biorotor. På klitarealer, der er under tilgroning med græsser, iværksætter vi græsning, afskrælning eller afbrænding. Mosset stjerne-bredribbe er vanskeligere at komme til livs, men græsning har vist sig effektiv ved at bryde flader med massiv forekomst. Disse tiltag er alle med til at skabe råderum for den frie dynamik, som er en væsentlig faktor for at opretholde klitnaturen. Dette medfører, at vi i dag kun foretager klitdæmpning på steder, hvor der ligger værdier lige bag ved klitten.

Kaija Jumppanen Andersen: Kystudvikling under et skiftende klima
Danmark har 7.300 km kyst, som varierer meget både i form og anvendelse. Vi har flade vide strande, lavvandede kystområder med unik natur, smukke fjorde og bugter. Kysten varierer mellem naturlige kyster, som er eftertragtede turistmål, og bebyggede kyster. Mange byer er blomstret op ved kysterne, og de får hver deres unikke præg af at ligge ved vandet. Dertil kommer industrien, som turisme, fiskeri, transport og andet kystnært erhverv.
Med klimaforandringerne vil kysterne komme under pres. Forholdene ved både de naturlige og bebyggede kyster vil ændre sig. Konsekvenserne af havstigninger og potentielt kraftigere storme kan være fatale, hvis ikke de håndteres korrekt.
Hør om udfordringerne med erosion og oversvømmelse langs kysterne og hvad klimaændringerne betyder for dem. Og hør hvordan man kan arbejde med udfordringerne, og hvordan borgere og kommuner flere steder er i gang med at håndtere dem.

Ulf Berthelsen: Konflikter i forbindelse med den rekreative brug
Den danske strand udøver en stærk tiltrækningskraft på mennesket, som især i sommerperioden ynder at benytte den til badning, turisme, hundeluftning og en lang række øvrige rekreative formål. Mennesket har i det sidste århundrede fået stadig mere fritid og er samtidigt blevet mere mobil. Den stigende turisme har stor økonomisk betydning for de danske strandkommuner. Sommeren igennem sørger man derfor for at rense strandene for opskyllet drivgods m.v., så de fremstår så attraktive som muligt for mennesket, og på den jyske vestkyst gennemføres en løbende kystsikring for at modvirke havets nedbrydning. Derved udsættes strandene for omfattende kørsel med store arbejdsmaskiner ofte midt i sommerperioden.
Den danske strand er også hjemsted for en række ynglefuglearter, som er afhængige af strandhabitater med tilstrækkelig fred og ro for at kunne opfostre deres unger. Flere af disse strandrugende fuglearter er i dag fåtallige eller sjældne og opført på EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1 som særligt beskyttelseskrævende. Danmark er dermed juridisk forpligtet til at tage vare på disse sårbare ynglefuglearter.
Med dværgternen og den hvidbrystede præstekrave som eksempler redegøres for de konsekvenser, den stigende menneskelige udnyttelse af strandene har for Danmarks

sjældne og fåtallige strandrugende fuglearter. Afslutningsvis gives nogle bud på forvaltningsmæssige tiltag, som kan iværksættes for at afbøde virkningerne af den menneskelige forstyrrelse og derved sikre, at der er plads til både mennesket og de sårbare ynglefugle på den danske strand.

Marianne Holmer: Sletter havet alle spor? Tilbagevenden af en kystlagune

I foråret 2014 blev Gyldensteen Strand igen oversvømmet af havet efter at have været opdyrket i 140 år. Forskerne har siden da fulgt udviklingen i flora og fauna i den nyetablerede kystlagune, og der har vist sig en række successer og fiaskoer for de indvandrende organismer, som vil blive præsenteret i foredraget.

Kystlagunen er blevet et attraktivt udflugtsmål for den danske befolkning, ikke mindst for ornitologer, og kystlagunen bidrager således ikke kun til et produktivt havområde, men også til et yndet udflugtsmål året rundt.

Henrik Schjødt Kristensen: Rynket rose – den største trussel mod dansk kystnær natur.

Rosen overgår langt Bjørnekloen som problemart. Dansk og europæisk kystnatur er under hårdt pres fra den rynkede rose. Rosen tager land – fra landskab, botanik, insektliv, fugle og mennesker.

I Naturstyrelsen Thy har vi fulgt udviklingen de sidste mange år og søgt at skabe et overblik over udbredelse og ikke mindst væksthastighed. Vi har god hjælp af mange studerende, der har bidraget med specialer. Foruroligende læsning!

Vi har brugt mange ressourcer på at formidle problemet til befolkningen, myndigheder og politikere. Det er ikke let og kræver et langt sejt træk, men nødvendig for at komme videre.

Hvor er rosen, hvordan spredes den, hvad går det ud over, og hvad vil man mht. bekæmpelse?

Alle naturplaner foreskriver, at planten skal bekæmpes, - men hvordan og hvad koster det?

Alt i mens går tiden – og tiden er en altafgørende faktor i bekæmpelse af invasive arter.

Vi er udfordret!

Philippe Provencal: De danske stenrev – naturområder eller stenbrud

De danske stenrev er vores vigtigste undersøiske habitat, men på grund af deres natur med de mange sten, som ligger store og små mellem hinanden, har det ikke været disse men blødbunden, som først var genstand for de stolte danske traditioner indenfor havforskning. Stenrevenes betydning som naturområder for mange af vore

fiskerater er imidlertid stor, og nogle arter vil kun være på stenrev. Jeg vil fortælle om stenrevenes natur og betydning, især de på lavt vand, som kan nås direkte med snorkel eller dykkerudstyr.

Savgylte

Jakob Tougaard: Krigen om sælerne

De fleste mennesker har en mening om sæler, og meningerne rækker over hele spektret fra dem, der vil beskytte sælerne mod enhver menneskelig påvirkning, til dem, der helst så sælerne skudt. For 100 år siden var den officielle holdning den sidste, og staten udbetalte skydepræmier med det formål at udrydde sæler fra danske farvande. Det lykkedes for gråsælernes vedkommende, og i 1970'erne var der alvorlig bekymring for, at også spættet sæl ville uddø i Danmark. Totalfredningen i 1976 og udlægning af sælreservater er en succeshistorie i dansk naturforvaltning, og vi har i dag en stor og sund bestand af spættet sæl, og gråsæl har genetableret sig som stabil yngleart og er i kraftig fremgang. Det giver næring til den evige konflikt mellem jægeren og rovdyret, i dette tilfælde fiskerne og sælerne. Men hvad er op og ned i konflikten, og hvordan kan man afgøre, hvor mange sæler der er plads til i vores farvande? Og er en regulering af sælbestanden overhovedet mulig? For at svare på disse spørgsmål må man begynde med dyrenes biologi og økologi, bevæge sig over de vanskelige diskussioner om hvilken værdi sælerne har for økosystemerne og ikke mindst vores naturoplevelser, sammenholdt med hvilken slags fiskeri vi gerne vil have, og slutte med hvilke dyrebeskyttelseshensyn vi ønsker at tage i en eventuel regulering af bestandene.

Arrangører:

Naturhistorisk Museum
Dansk Ornitologisk Forening, Lokalafdelingen for Østjylland (DOF)
Dansk Botanisk Forening, Jyllandskredsen (DBF)
Jydsk Naturhistorisk Forening (JNF)
Østjysk Biologisk Forening (ØBF)
Foreningen til Svampekundskabens Fremme
Danmarks Naturfredningsforening, Aarhus-afdelingen (DN)